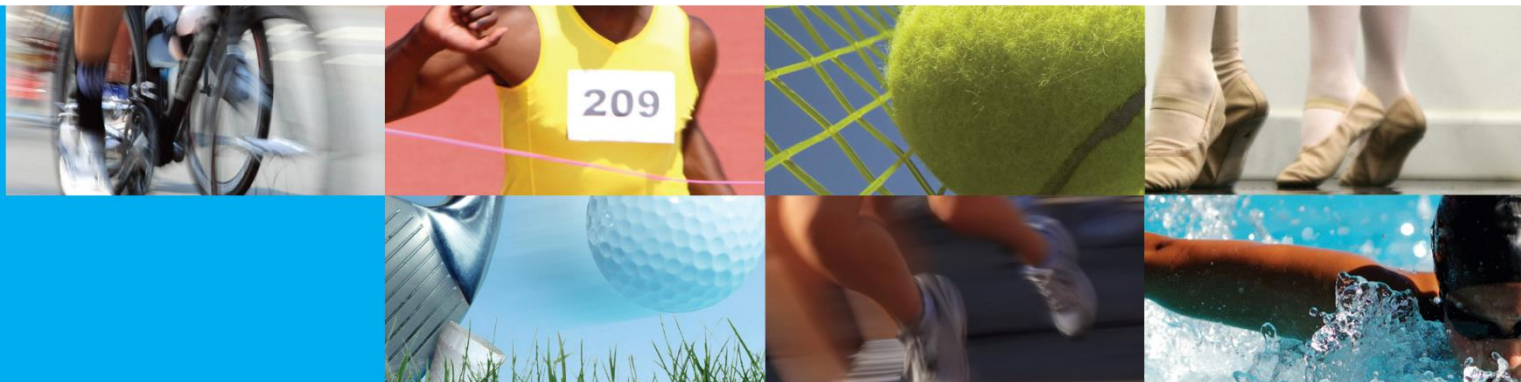

‘Vrouwenvoetbal is de snelst groeiende sport’

Over ontwikkelingen in deelname van meisjes- en vrouwenvoetbal

David Romijn

Agnes Elling

‘Vrouwenvoetbal is de snelst groeiende sport’

Over de ontwikkelingen in deelname van meisjes- en vrouwenvoetbal

Deze rapportage is onderdeel van het project *Van voetbalvrouwen naar vrouwenvoetbal*, en is tot stand gekomen met subsidie van NWO

David Romijn
Agnes Elling

Mulier Instituut
sociaal-wetenschappelijk sportonderzoek

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	7
1.1	Achtergrond	7
1.2	Gebruikte bronnen	7
2.	Lidmaatschap	9
2.1	Ontwikkeling ledenbestand	9
3.	Ledentallen in perspectief	13
3.1	Sportbonden	13
3.2	Ontwikkeling	15
4.	Vrouwenvoetbal in perspectief algemene sportdeelname	19
4.1	Verband	21
4.2	Concurrent of aanvulling?	23
5.	Conclusie	25
5.1	Samenvatting	25
5.2	Conclusie	25
	Literatuur	27

1. Inleiding

1.1 Achtergrond

‘Vrouwenvoetbal is de snelst groeiende sport.’

Vrijwel elk artikel in de media over het vrouwenvoetbal heeft deze zin - of een variant hierop - in de inleiding staan. Het leest als een verantwoording van de auteur, een legitieme reden om aandacht aan het onderwerp te besteden.

Zo vaak als deze uitspraak wordt gedaan, zo zelden wordt echter een bron voor deze uitspraak vermeld. Het is bovendien onduidelijk in hoeverre het een absolute of procentuele groei betreft, of het alleen om clublidmaatschappen of ook om ongebonden beoefening gaat, of dat het vooral betrekking heeft op de topsporttak en de media-aandacht hiervoor. Het valt aan te nemen dat door de auteurs op meerdere en misschien wel alle facetten wordt gedoeld, maar een verdieping van de stelling mist in vrijwel alle gevallen.

In deze rapportage gaan we in op de daadwerkelijke cijfermatige ontwikkeling van het vrouwenvoetbal. De centrale vragen hierbij zijn:

- in welke mate het vrouwenvoetbal groeit, zowel absoluut als relatief;
- welke demografische groepen relatief snel en minder snel groeien;
- welke vormen van deelname zich sneller of minder snel ontwikkelen;
- hoe deze cijfers zich verhouden tot de bevolkingsontwikkeling en andere (team)sporten.

Deze rapportage over de kwantitatieve ontwikkeling van het vrouwenvoetbal is onderdeel van het meerjarig onderzoeksproject (2013-2016) *Van voetbalvrouwen naar vrouwenvoetbal: een interdisciplinair onderzoek naar de maatschappelijke impact van meidenvoetbal in Nederland* van Martine Prange (Universiteit Leiden) en Martijn Oosterbaan (Universiteit Utrecht) binnen het NWO onderzoeksprogramma Sport. Het Mulier Instituut voerde binnen dit project verschillende deelstudies uit naar ontwikkelingen in de (totstandkoming van de) berichtgeving over vrouwenvoetbal in de traditionele media door middel van inhouds- en productie-analyses, het gebruik van nieuwe media door (top)speelsters en naar de betekenissen van deze ontwikkelingen in relatie tot de maatschappelijke acceptatie van vrouwenvoetbal (zie de literatuurlijst voor een overzicht van deze rapportages).

1.2 Gebruikte bronnen

Om de deelname van meisjes en vrouwen in het voetbal vast te stellen, hebben we gebruikgemaakt van diverse bronnen die enerzijds bondslidmaatschap beschrijven en anderzijds uitspraken doen over sportdeelname. De cijfers over bondslidmaatschappen zijn van voetbalbond KNVB en van sportkoepel NOC*NSF, de deelnamecijfers komen uit vragenlijstonderzoek met gezondheidsachtergronden. Dit betreft onderstaande bronnen:

- Jaarverslagen KNVB 2011 t/m 2016
- Ledentallen NOC*NSF 2016 (2005 t/m 2015)
- Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN) 2013
- Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS i.s.m. RIVM en Mulier Instituut, 2005, 2010 en 2015

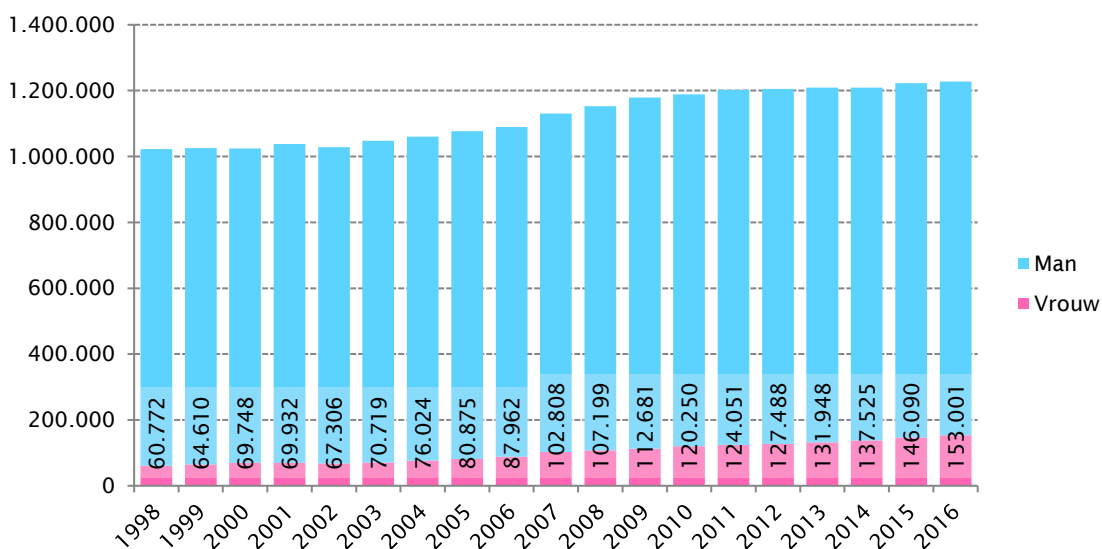
2. Lidmaatschap

Ongeveer één op de tien voetballende leden van de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB) is vrouw (KNVB; 2016). Dat is niet altijd zo geweest en geldt ook niet voor alle leeftijden in dezelfde mate. In 1955 werd de Algemene Damesvoetbalbond opgericht waarbij veertien clubs zich voor de eerste competitie inschreven. Deze bond werd niet door de KNVB erkend. Dit volgde pas in 1971 en vanaf dat moment was het vrouwenvoetbal officieel onderdeel van de bond (KNVB, 2017; Opzij, 2015). In dit hoofdstuk beschrijven we de ontwikkeling en de achtergronden van meisjes en vrouwen die lid zijn van de KNVB.

2.1 Ontwikkeling ledenbestand

Sinds 1998 houdt de KNVB consequent zowel het geslacht als de leeftijd van het ledenbestand bij. Daarvoor werd - met uitzondering van de periode 1984-1987 - alleen het totale aantal leden bij de bond geregistreerd. In die periode is het aantal vrouwelijke leden meer dan verdubbeld (figuur 2.1). Het ledental steeg van ruim 60.000 in 1998 naar ruim 150.000 voetballende meisjes en vrouwen in 2016. In diezelfde periode steeg ook het aantal voetballende mannen met ruim 100.000; echter op het totaal van bijna een miljoen leden heeft deze groei relatief minder impact op het mannelijke ledenbestand. Bovendien bleef in de afgelopen vijf jaar het mannelijk aantal leden nagenoeg gelijk - een lichte daling zelfs - terwijl het aantal vrouwen juist gestaag door bleef groeien.

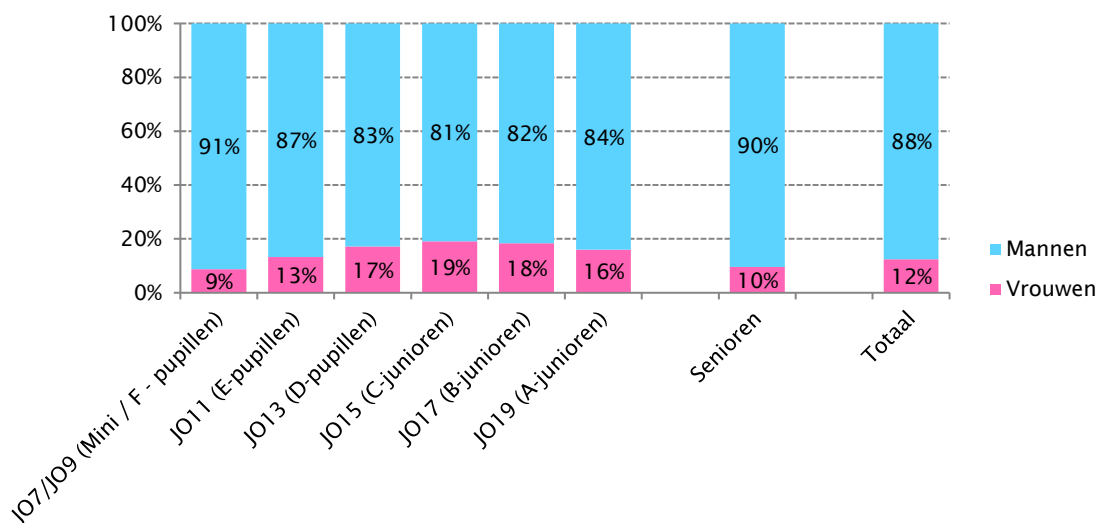
Figuur 2.1 Opbouw ledenbestand KNVB, naar geslacht

Bron: Jaarverslagen KNVB 2011-2016, bewerking Mulier Instituut

Vergeleken met de mannen zijn vrouwelijke KNVB-leden relatief jong. Van alle vrouwelijke KNVB-leden is ruim twee op de drie jonger dan 18 jaar. Bij de mannen is dit in 2015 ongeveer de helft. In totaal voetballen bijna 100.000 meisjes in competitieverband. Ruim 50.000 voetbalsters zijn ouder dan 18 jaar en komen uit in competitieverband. Vooral in de leeftijd JO13-JO19 is het aandeel meisjes relatief hoog, variërend van 16 tot 19 procent (figuur 2.2).

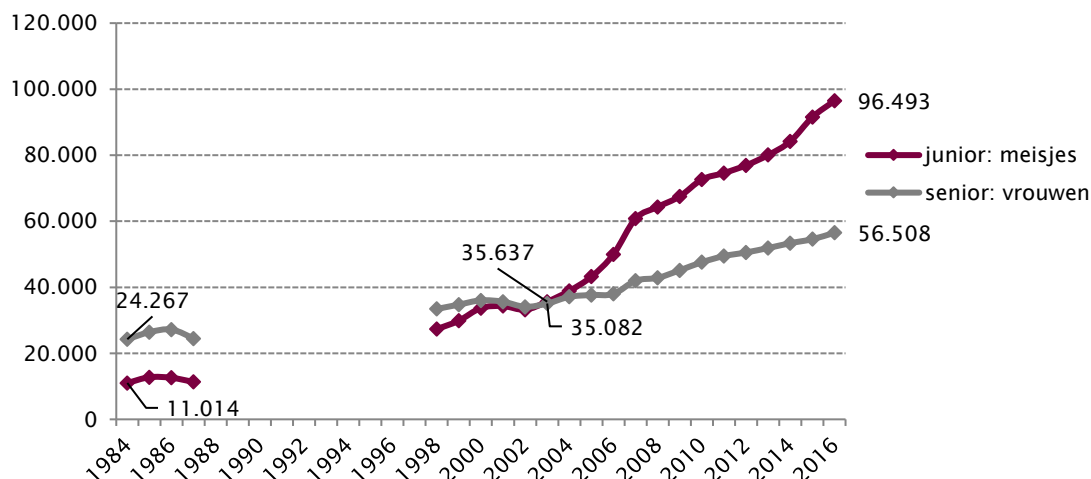
Figuur 2.2 Sekseverhouding ledenbestand KNVB (2015) per leeftijdscategorie, naar geslacht

Bron: Jaarverslagen KNVB 2011-2016, bewerking Mulier Instituut

De verhouding tussen meisjes en vrouwen lag in het verleden anders. Het meisjes- en vrouwenvoetbal heeft zich sinds de jaren tachtig ontwikkeld van een sport die vooral volwassen vrouwen trok, naar een sporttak die vooral door meisjes wordt beoefend (figuur 2.3). Ruim dertig jaar geleden was twee derde van de voetbalsters ouder dan 18 jaar, inmiddels is dat omgedraaid. Het aantal senioren dat voetbalde verdubbelde. Echter, het aantal meisjes dat de weg naar het voetbalveld vond, groeide met enorme stappen naar bijna een vertienvoudiging. In 2003 waren voor het eerst meer meisjes dan vrouwen die voetbalden en ruim tien jaar later zijn er bijna twee keer zoveel meisjes op het voetbalveld actief.

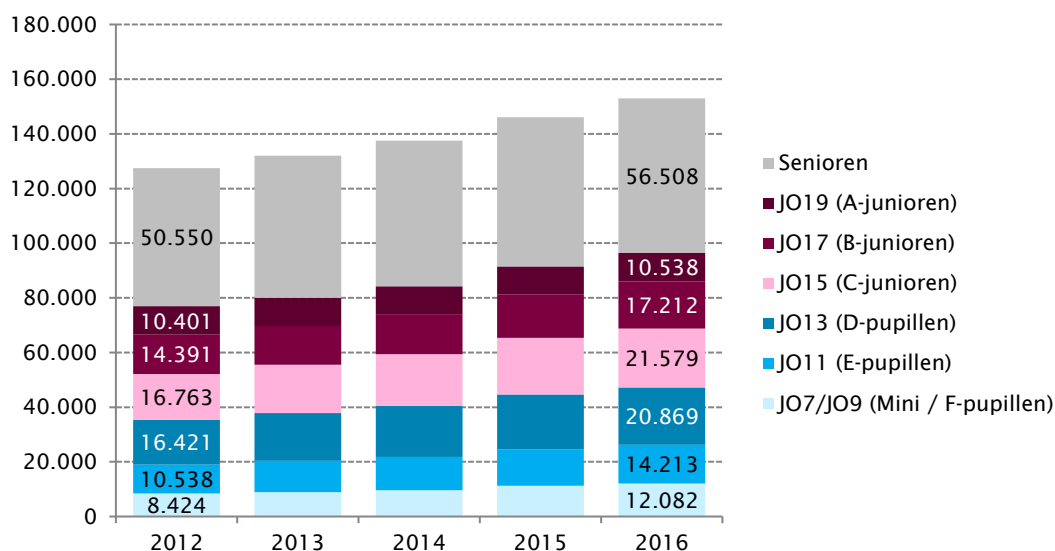
Figuur 2.3 Ontwikkeling ledentallen KNVB, meisjes en vrouwen afgelopen 30 jaar, naar leeftijdscategorie

Bron: Ledentallen NOC*NSF 2016, bewerking Mulier Instituut

In de afgelopen vijf jaar steeg onder meisjes en vrouwen het lidmaatschap in alle leeftijdscategorieën (figuur 2.4a). De groei was in absolute zin het sterkste onder senioren (+ 5.958), procentueel groeide de groep J07/J09 (voorheen: mini/F-pupillen) het sterkste (43%).

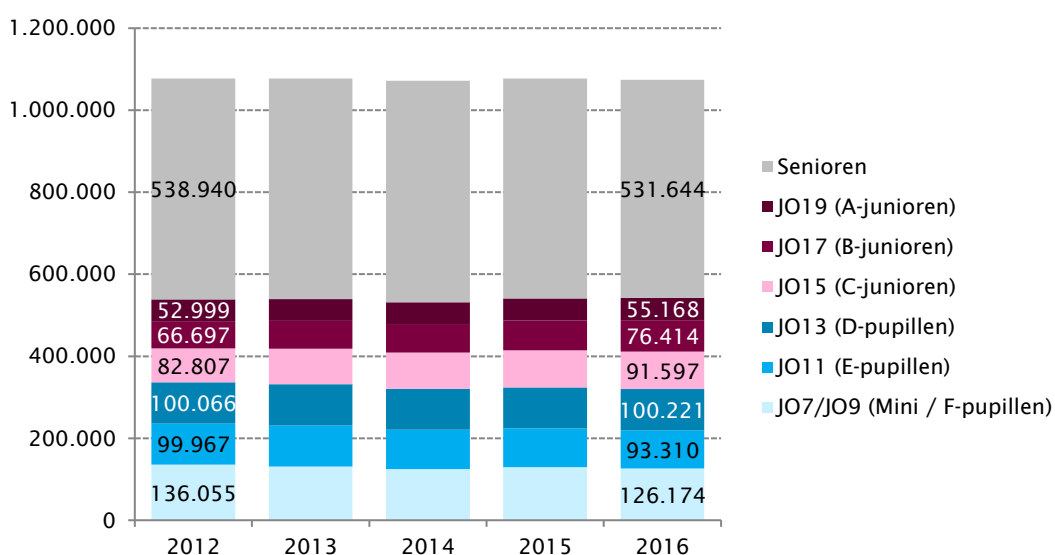
Figuur 2.4a Ontwikkeling opbouw ledenbestand KNVB, meisjes en vrouwen afgelopen 5 jaar, naar leeftijdscategorie

Bron: Jaarverslagen KNVB 2011-2016, bewerking Mulier Instituut

De ontwikkeling van het mannelijke deel van de KNVB-leden verschilt aanzienlijk met die van de vrouwen. In de jongste leeftijdscategorieën (JO11, JO9 en JO7) neemt het aantal leden af met in totaal circa 15.000 (ca. 7 procent t.o.v. 2011). Van JO13 tot en met de oudste jeugd (JO19) is nog wel een toename te beschrijven (+20.831; +7%), maar bij de senioren daalde het totale aantal mannen met 7.296 (-1%).

Figuur 2.4b Ontwikkeling opbouw ledenbestand KNVB, jongens en mannen afgelopen 5 jaar, naar leeftijdscategorie

Bron: Jaarverslagen KNVB 2011-2016, bewerking Mulier Instituut

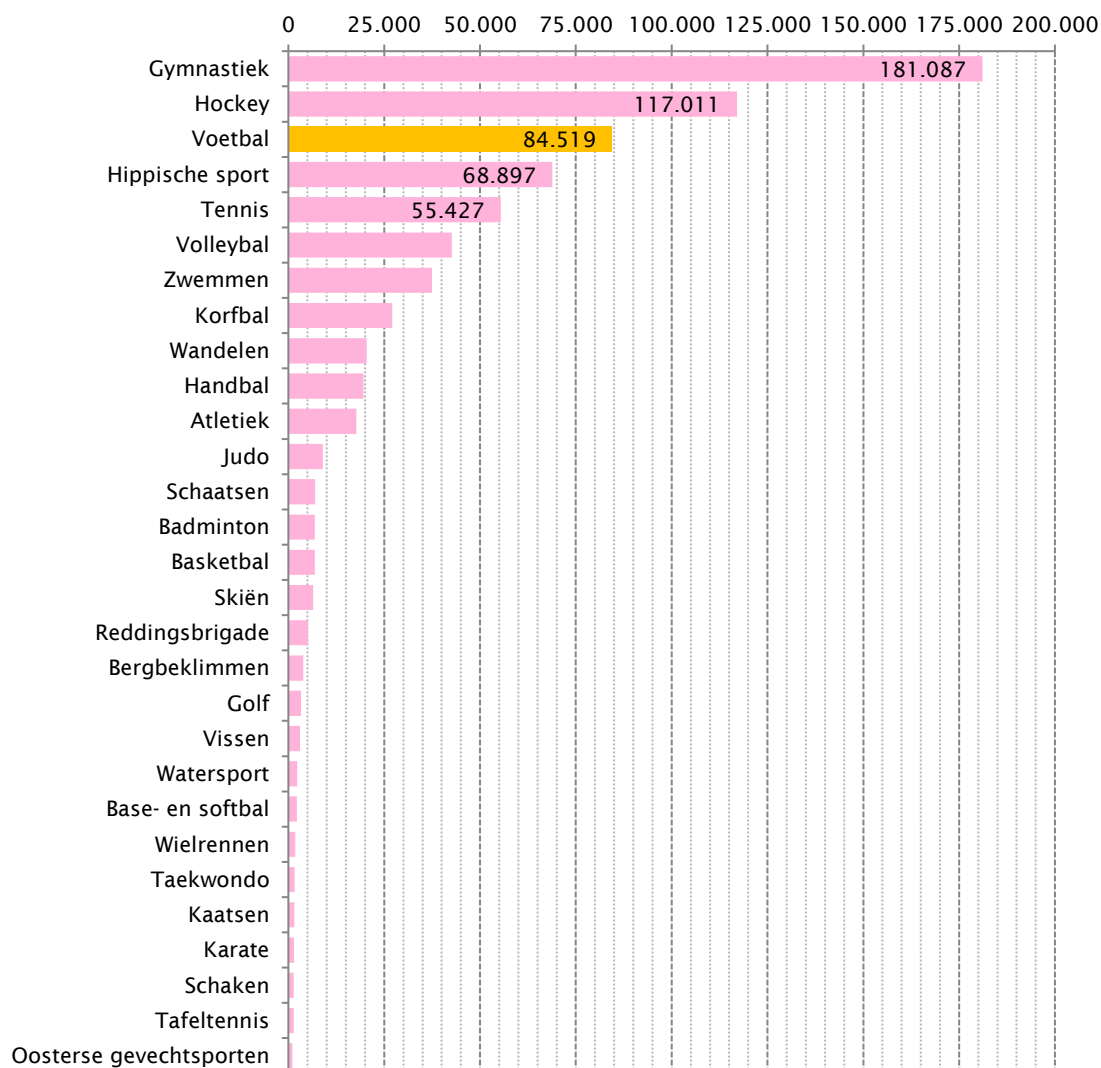
3. Ledentallen in perspectief

In dit hoofdstuk gaan we in op de ledenontwikkeling tussen 2005 en 2015 van het meisjes- en vrouwenvoetbal bij de KNVB in relatie tot deze ontwikkeling in andere sportbonden. Daarbij kijken we zowel naar de omvang in 2015, als naar de ontwikkeling in de afgelopen jaren. Hierbij maken we - anders dan in het vorige hoofdstuk - gebruik van de ledencijfers uit 2015 omdat daarmee vergeleken kan worden met andere sportbonden uit hetzelfde jaar.

3.1 Sportbonden

Voetbal is in 2015 de derde sport onder meisjes (84.519, figuur 3.1). Alleen gymnastiek (181.087) en hockey (117.011) noteren meer vrouwelijke junioren dan de KNVB. Daarmee blijft het de hippische sport, een traditionele meisjessport, ruim voor (68.897).

Figuur 3.1 Aantal meisjes junioren* (2015), naar sportbond met 1.000 meisjes of meer

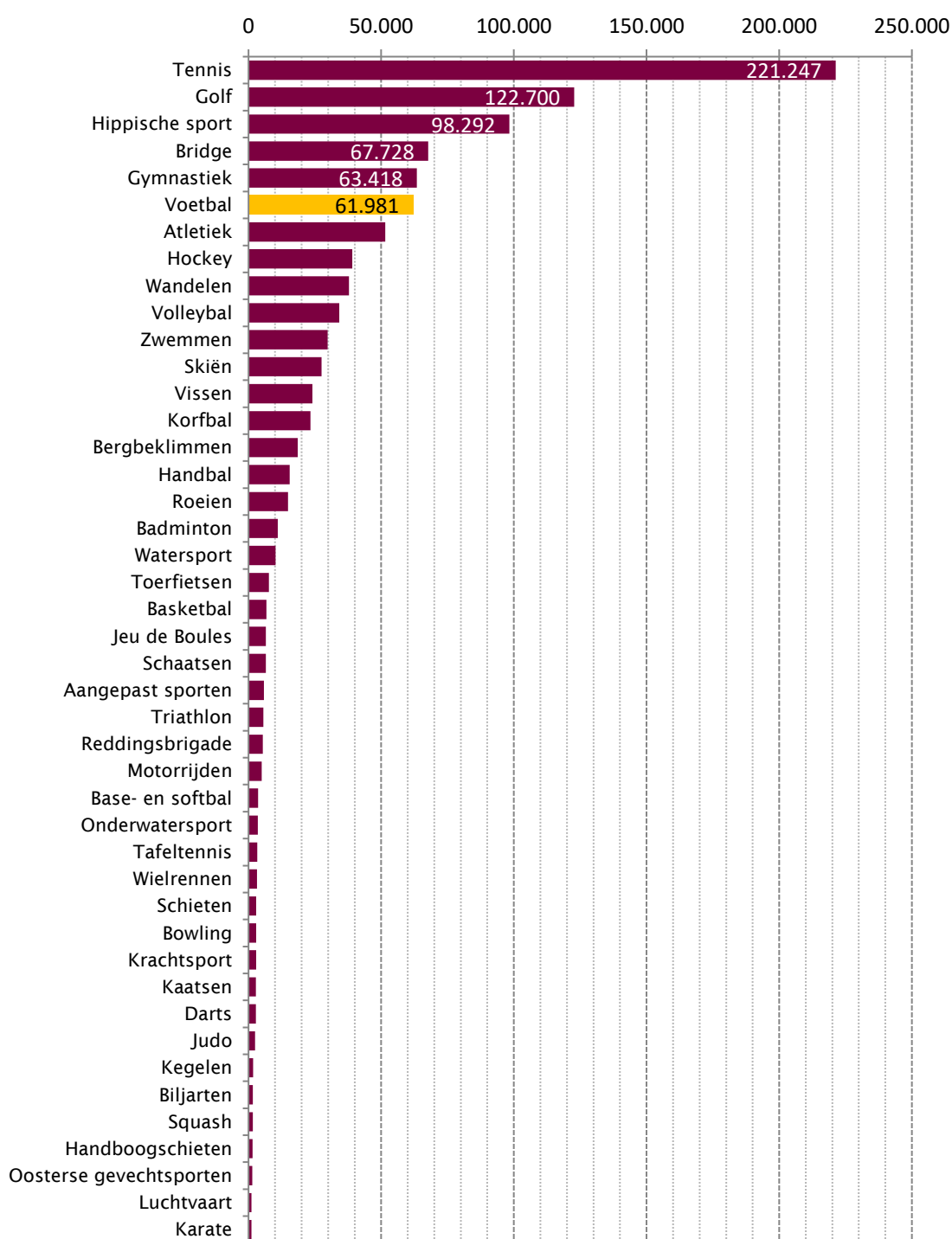

Bron: Ledentallen NOC*NSF 2016, bewerking Mulier Instituut

* Leeftijdsgrens voor senioren bij sommige bonden op 18 jaar, bij andere na 18 jaar.

Onder vrouwen ouder dan 18 jaar, is voetbal de zesde sport met 61.981 leden (figuur 3.2). Het blijft daarmee hockey (8^e plaats) ruim voor. De sportbonden met aanzienlijk meer vrouwelijke leden zijn de KNLTB (tennis), NGF (golf) en de KNHS (hippische sport). Deze drie bonden hebben anderhalf tot vier keer zoveel leden, met de KNLTB als uitschieter (221.247 vrouwelijke seniorenleden).

Figuur 3.2 Aantal vrouwelijke senioren* (2015), naar sportbond met 1.000 vrouwen of meer

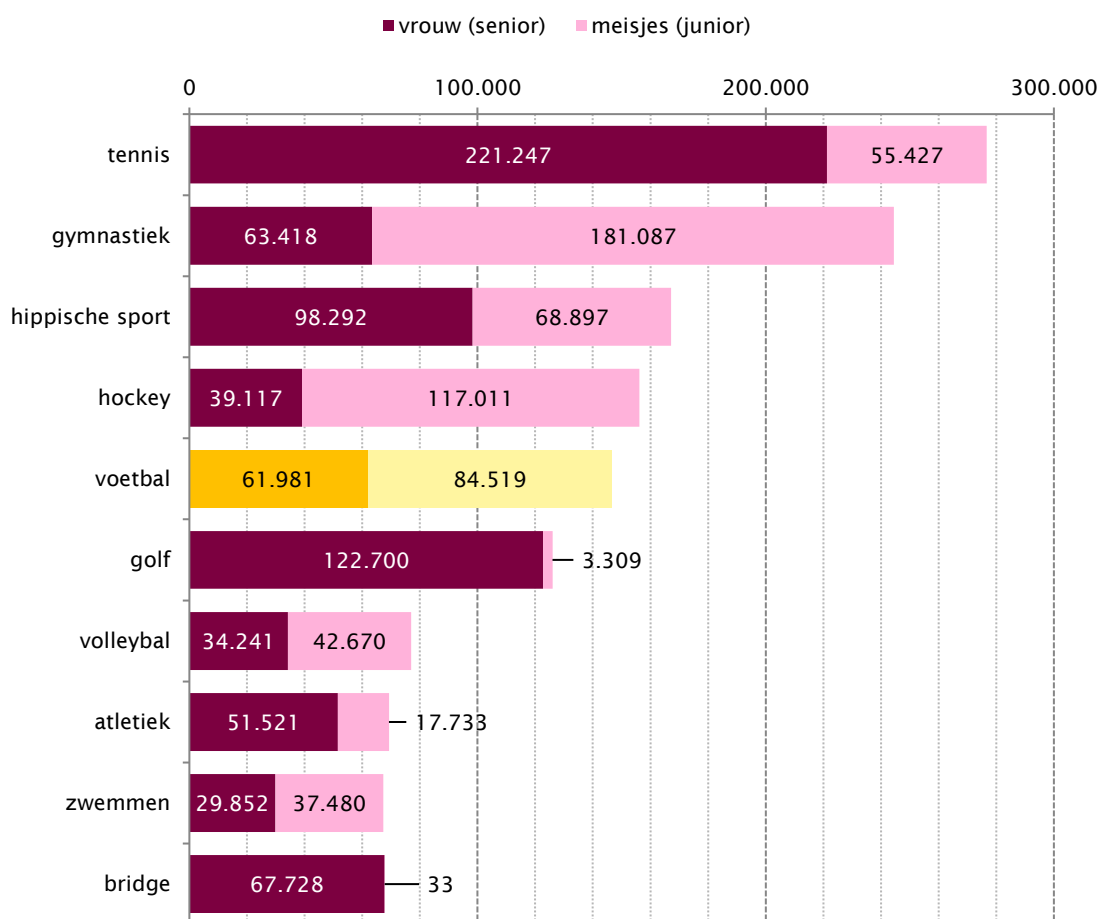

Bron: Ledentallen NOC*NSF 2016, bewerking Mulier Instituut

* Leeftijdsgrens voor senioren bij sommige bonden op 18 jaar, bij andere na 18 jaar

In totaal is voetbal qua vrouwelijke leden (zowel junior als senior) de vijfde sportbond van Nederland. Daarmee blijft voetbal golf nipt voor, maar blijft het iets achter bij hockey. Tennis is momenteel met afstand de populairste sport onder vrouwen - dit was voorheen altijd gymnastiek. Bridge en golf vallen op doordat zij wel vrouwen, maar nauwelijks meisjes trekken.

Figuur 3.3 Opbouw top-10 grootste sportbonden in absoluut aantal meisjes en vrouwen lid in 2015, naar leeftijdscategorie

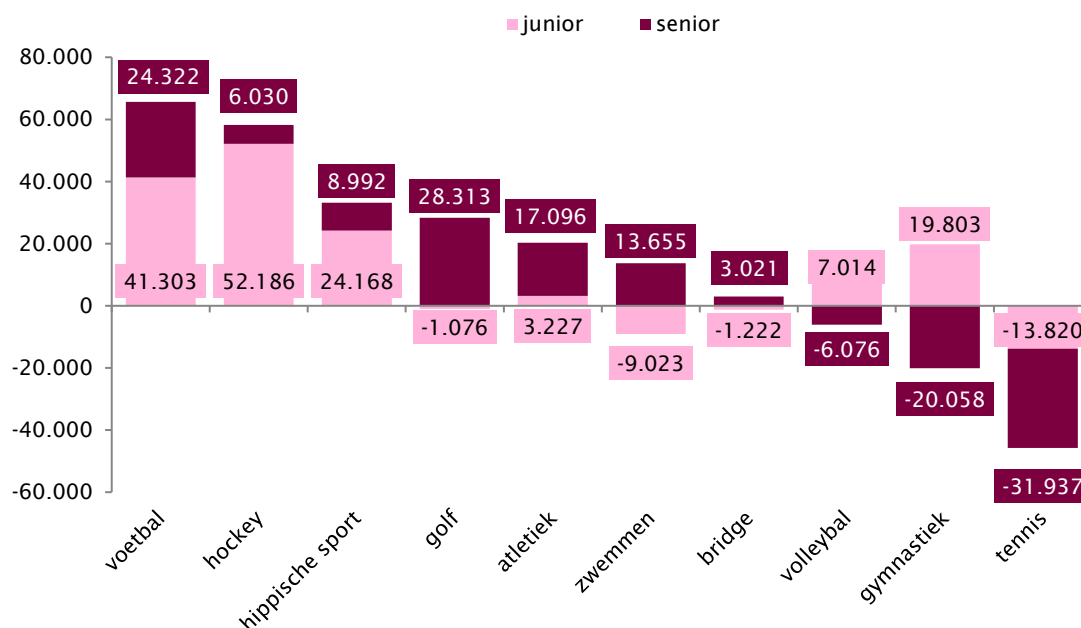

Bron: Ledentallen NOC*NSF 2016, bewerking Mulier Instituut

3.2 Ontwikkeling

Tussen 2005 en 2015 kende de KNVB een groei van ruim 65.000 leden (figuur 3.4). Daarmee is het de snelst groeiende meisjes- en vrouwensport in georganiseerd verband. Onder meisjes was alleen in het hockey een grotere groei te zien, onder vrouwen alleen bij golf. Ook opvallend is dat de grootste vrouwensport tennis, zowel onder meisjes als vrouwen, een forse daling kende van het ledental.

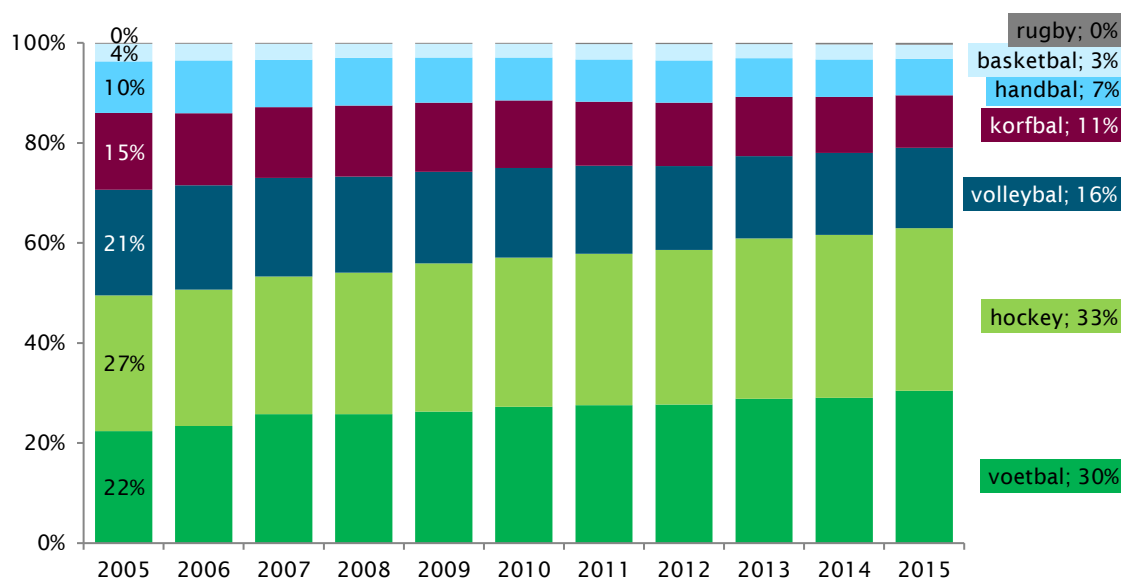
Figuur 3.4 Ontwikkeling vrouwenledental 2005-2015 per sportbond, naar leeftijdscategorie

Bron: Ledentallen NOC*NSF 2016, bewerking Mulier Instituut

Vrouwenvoetbal en -hockey zijn sinds 2005 steeds dominantere teamsporten geworden. Waar in 2005 nog 22 procent van alle vrouwelijke teamsporters op voetbal zat, groeide dit aandeel in 2015 naar 30 procent (figuur 3.5). Hockey blijft de voetbalbond voor (33%), samen bieden ze nu plek aan bijna twee derde van de vrouwelijke teamsporters. Dit ging in het afgelopen decennium vooral ten koste van het aandeel meisjes en vrouwen in het volleybal, korfbal en handbal. Rugby groeide wel, maar blijft een marginale speler op de totale sportdeelname van meisjes en vrouwen.

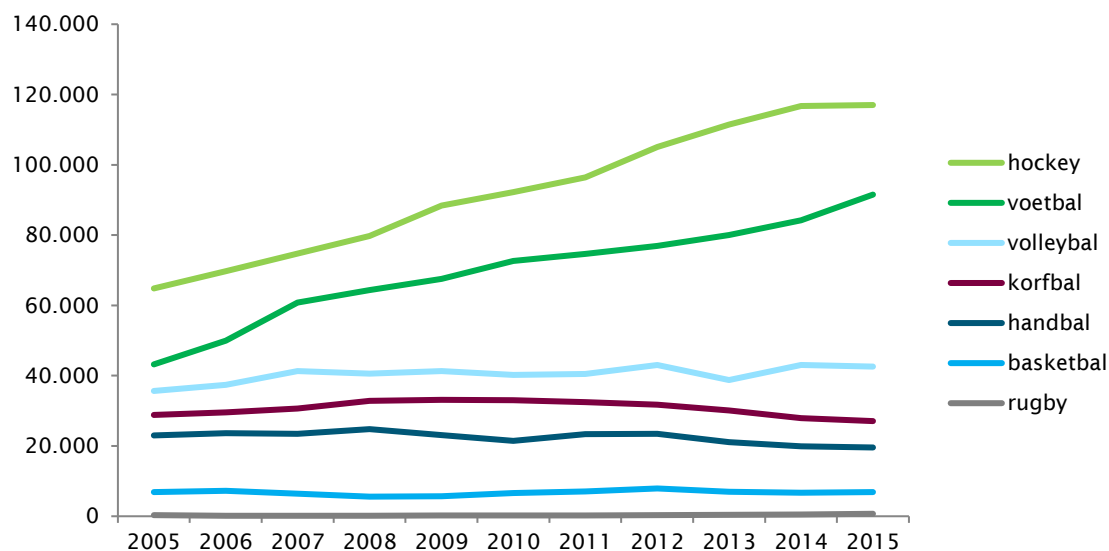
Figuur 3.5 Ontwikkeling aandeel per sport ten opzichte van totaal meisjes en vrouwen in teamsport

Bron: Ledentallen NOC*NSF 2016, bewerking Mulier Instituut

Voetbal en hockey zijn beide teamsporten die in het afgelopen decennium een sterke groei onder meisjes doormaakten (figuur 3.6a). Daarmee zijn ze onder dit type sport een uitzondering. Volleybal groeide ook, maar minder snel. Rugby was klein en blijft klein, maar zag wel het aantal meisjes verviervoudigen. Korfbal, handbal en basketbal zagen de ledentallen dalen of gelijk blijven.

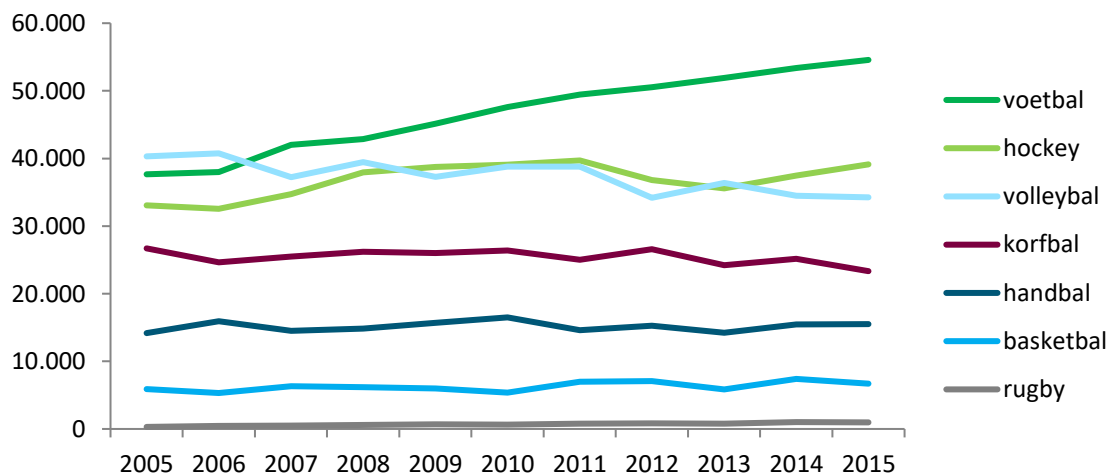
Figuur 3.6a Ontwikkeling ledentallen vrouwelijke junioren in afgelopen tien jaar, naar belangrijkste bonden teamsporten

Bron: Ledentallen NOC*NSF 2016, bewerking Mulier Instituut

Anders dan onder meisjes, is het vrouwenvoetbal een uitzondering op de dalende of gelijkblijvende tendens van ledentallen in teamsporten. Alleen hockey groeide in absolute zin ook significant (+6.000 leden) en het rugby groeide - procentueel - nog sneller. De daling van het vrouwelijke ledental van senioren bij volleybal valt op omdat deze sportbond juist onder meisjes een toename noteerde.

Figuur 3.6b Ontwikkeling ledentallen vrouwelijke senioren in afgelopen tien jaar, naar belangrijkste bonden teamcontactsporten

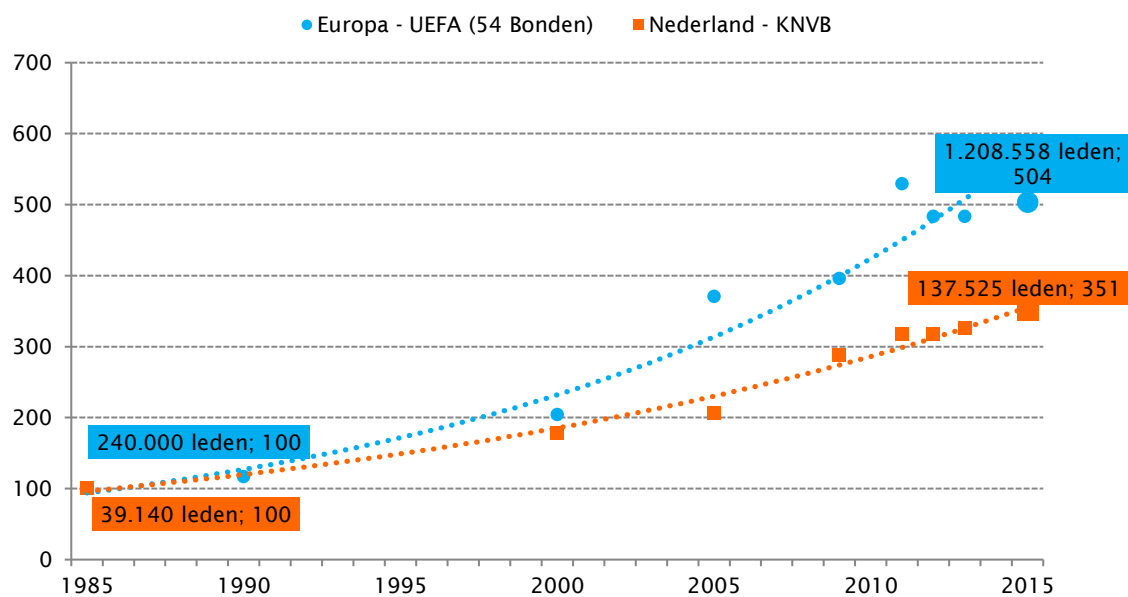

Bron: Ledentallen NOC*NSF 2016, bewerking Mulier Instituut

Ontwikkeling in internationaal perspectief

Sinds 1985 groeide het aantal voetbalvrouwen met 350 procent (figuur 3.7), maar de groei van vrouwenvoetbal in Nederland staat niet op zichzelf. In dezelfde periode kwamen er over heel Europa bijna een miljoen voetballende meisjes en vrouwen bij. De huidige 1,2 miljoen voetballende vrouwen zijn een vervijfvoudiging van het aantal in 1985, dertig jaar geleden.

Figuur 3.7 Toename vrouwelijke voetbalsters in Europa, indexcijfer ledengroei (1985=100)

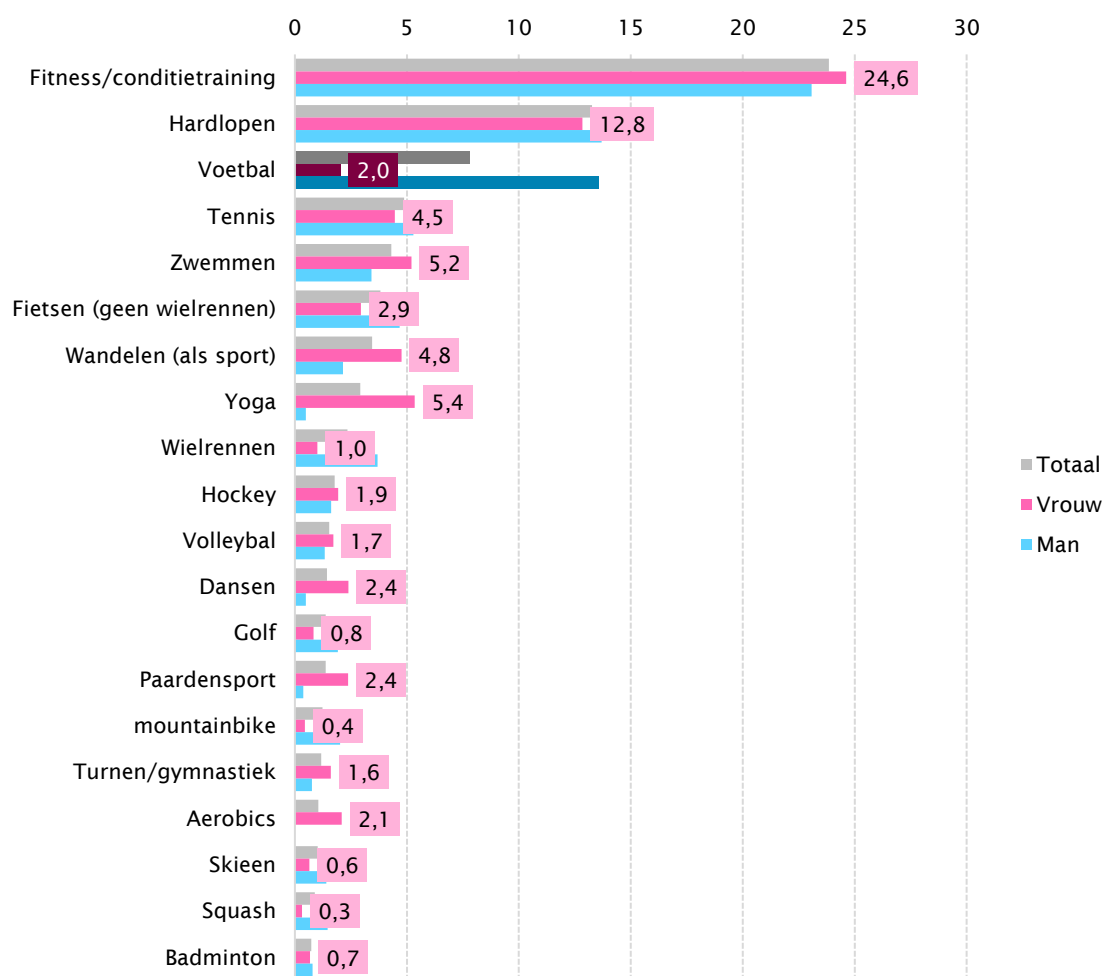

Bron: UEFA Women's football across the national Associations (2015), bewerking Mulier Instituut

4. Vrouwenvoetbal in perspectief algemene sportdeelname

In hoofdstuk 3 bespraken we de ontwikkeling in lidmaatschappen van de grootste Nederlandse sportbonden. Dat beeld wordt in dit hoofdstuk aangevuld met algemene sportdeelnamecijfers¹ (inclusief ongeorganiseerd verband) op basis van bevolkingsonderzoek. De meest beoefende sporten in Nederland zijn grotendeels individuele sporten die zonder bondslidmaatschap worden beoefend (figuur 4.1).

Figuur 4.1 Takken van sport naar geslacht voor de top-20 meest beoefende sporten, in procenten wekelijks actief (sporters 12-65 jaar), 2015

Bron: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS i.s.m. RIVM en Mulier Instituut, 2015

De lijst van meest beoefende sporten wordt aangevoerd door fitness (bijna een kwart van de bevolking deed dit, vrouwen vaker dan mannen). Als grootste georganiseerde teamsport volgt voetbal (8%) op de

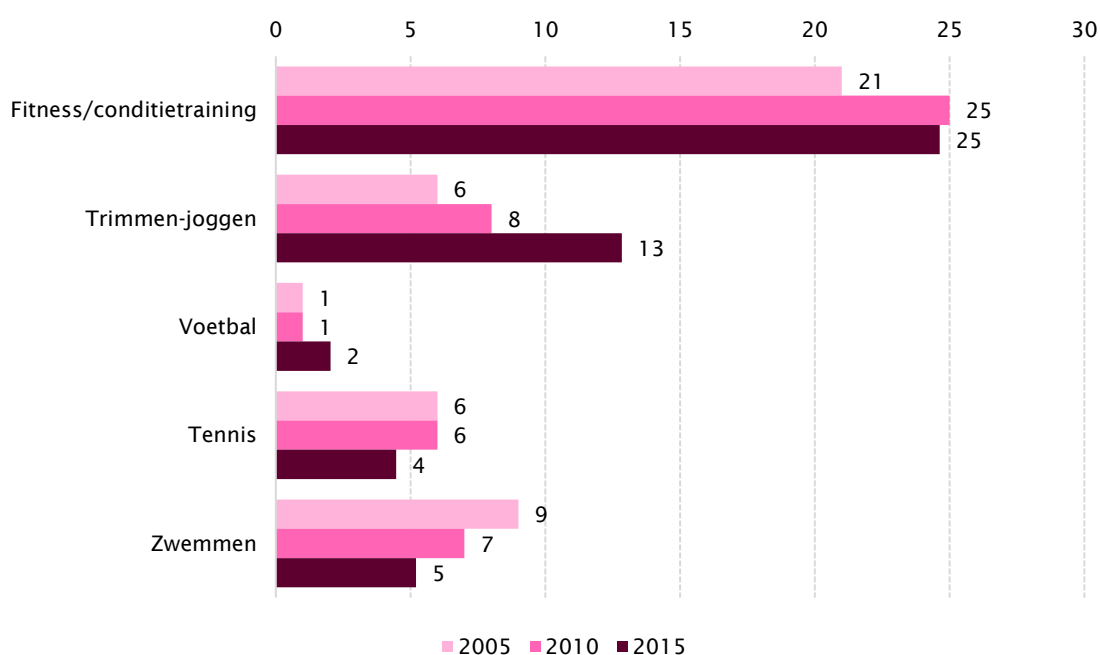
¹ Voor deze analyse is gekeken naar de mate waarin de bevolking wekelijks actief is in deze sport. De ranglijst van meest beoefende sporten komt redelijk overeen met de vaker gehanteerde Richtlijn Sportdeelname Onderzoek (RSO) waarbij uitgegaan wordt van sportdeelname op basis van 12 keer per jaar. Alleen zwemmen komt op basis van dit criterium naar voren als meest beoefende sport (Vrijetijdsomnibus 2012, SCP en CBS, bewerking Mulier Instituut).

derde plek. Dit komt met name door de hoge deelname van mannen: 14 procent van de mannen voetbalde (daarmee op de derde plaats) en 2 procent van de vrouwen (elfde sport onder vrouwen). De meest recente meting van de sportdeelname-index van NOC*NSF (januari 2017) die eveneens jongeren bevraagt, ondersteunt deze bevindingen. Voetbal is nagenoeg gelijk met hockey (1,9%) en volleybal (1,7%) de grootste teamsport onder vrouwen.

De deelnamecijfers van de vijf grootste sporten in 2015 hebben zich onder vrouwen in de tien jaar daarvoor zeer verschillend ontwikkeld. Fitness was al de grootste sport, maar groeide verder: een kwart van de vrouwen deed in 2010 aan fitness. In de vijf jaar die volgde, was echter alweer een kleine daling te zien waardoor het vermoeden is dat deze sport onder de vrouwen haar piek heeft gehad - of dat de deelname in ieder geval stabiliseert.

De meest opvallende ontwikkeling in de laatste tien jaar is het hardlopen. Het percentage vrouwen dat wekelijks hardliep (en/of trimmen/joggen) verdubbelde ruim naar 13 procent in 2015 (figuur 4.2). Daarmee laat het traditioneel populaire sporten als tennis en zwemmen ruim achter zich. Beide sporten daalden in dezelfde periode naar respectievelijk 4 en 5 procent.

Figuur 4.2 Ontwikkeling wekelijkse deelname vrouwen (12-65 jaar) in top-5 meest beoefende sporten (zowel mannen als vrouwen), in procenten

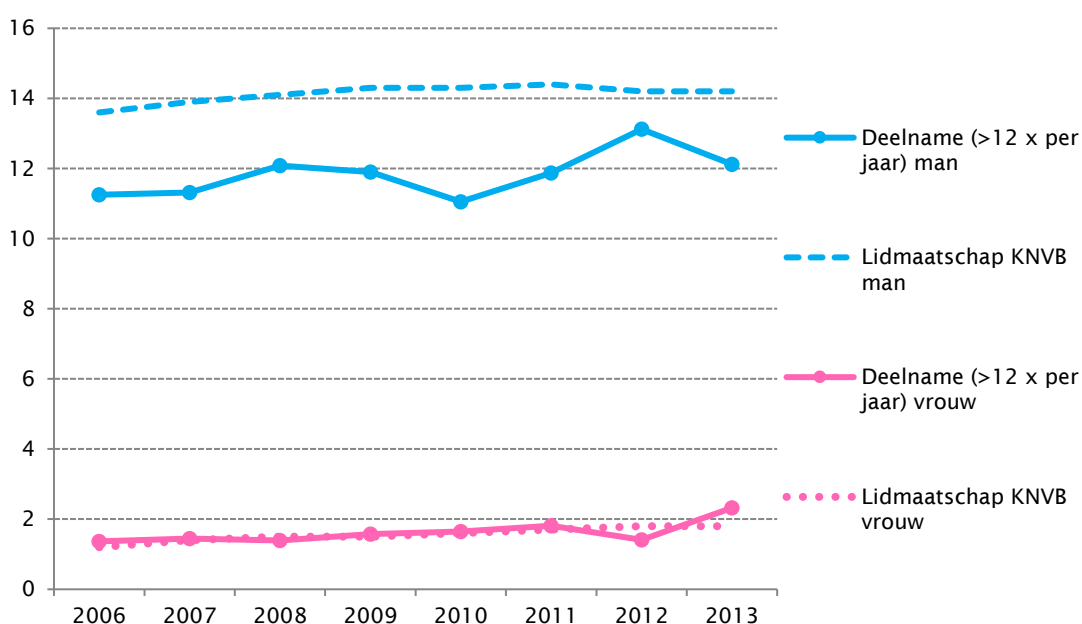
Bron: Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor, CBS i.s.m. RIVM en Mulier Instituut, 2005, 2010 en 2015

In dezelfde tien jaar groeide de voetbaldeelname van vrouwen tussen 12 en 65 jaar van 1 naar 2 procent van de bevolking. Daarmee was de groei vergelijkbaar met hockey, fietsen, wielrennen en skiën. Maar bleef deze achter bij hardlopen (+7 procentpunten), fitness (+4), yoga (+3) en wandelen (+2).

4.1 Verband

In figuur 4.1 viel in vergelijking met de lidmaatschapscijfers uit hoofdstuk 3 op dat de grootste sportbonden niet per definitie de meest beoefende sporten zijn. In figuur 4.3 gaan we in op de voetbaldeelname in relatie tot lidmaatschappen. Bij mannen geldt dat het lidmaatschap bij de KNVB de laatste jaren traditioneel hoger is dan de deelname. Dit zou betekenen dat ongeveer één op de tien voetballers niet-spelend lid is van de KNVB. Bij de vrouwelijke KNVB-leden is dit niet het geval, sterker nog, het lijkt erop dat de deelname in 2013 het lidmaatschap overstijgt.

Figuur 4.3 Voetbaldeelname mannen en vrouwen (6-79 jaar) naar verband, in procenten van gehele bevolking (6 t/m 79 jaar)

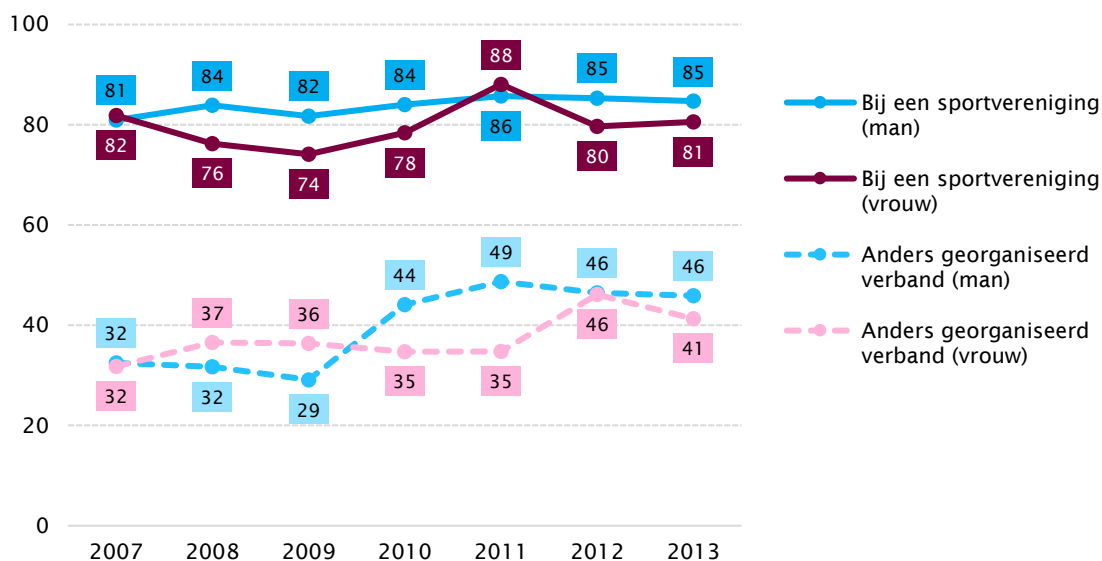

Bron: Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN), 2014

NB. Deelname is op basis van bevraging via vragenlijst, lidmaatschap is terugrekening op basis van geregistreerde lidmaatschappen en bevolkingsgegevens.

Op basis van figuur 4.3 lijkt het alsof niet alleen de ledentallen van de KNVB met name onder vrouwen groeien, maar dat de anders georganiseerde vormen eveneens populair zijn. In figuur 4.4 hebben we daarom gekeken naar het verband waarin de meisjes en vrouwen voetbalden. Het aandeel dat dit bij de vereniging doet, is inderdaad in de laatste jaren gelijkgebleven (ca. 80%) terwijl het aandeel ‘anders georganiseerd’ in dezelfde periode met tien procentpunten toenam (resp. 32% en 41%). Dit geldt ook voor het mannelijk deel van de voetballers (resp. 32% en 46%).

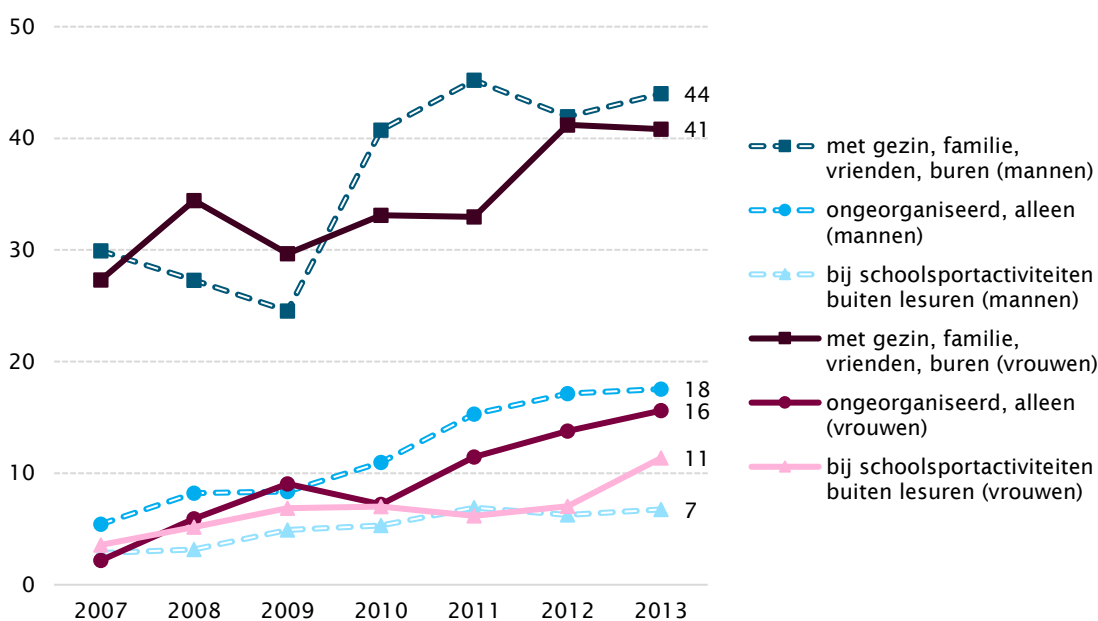
Figuur 4.4 Ontwikkeling voetbaldeelname onder vrouwen en mannen die 12 keer per jaar of vaker voetballen naar verband, in procenten

Bron: Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN), 2014

Binnen de categorie ‘anders georganiseerd’ valt op dat vrijwel alle andere vormen dan verenigingsverband tussen 2007 en 2013 sterk stegen (figuur 4.5). Met vrienden, familie of burens is het meest populair (41%), maar ook alleen (16%) of via schoolsportactiviteiten (11%) werd steeds populairder als aanvulling op het spelen op de vereniging. Met name de laatste deelnamevorm werd tussen 2007 en 2013 onder meisjes relatief populair (van 3 naar 11 procent), terwijl dit onder jongens groeide van 3 naar 7 procent.

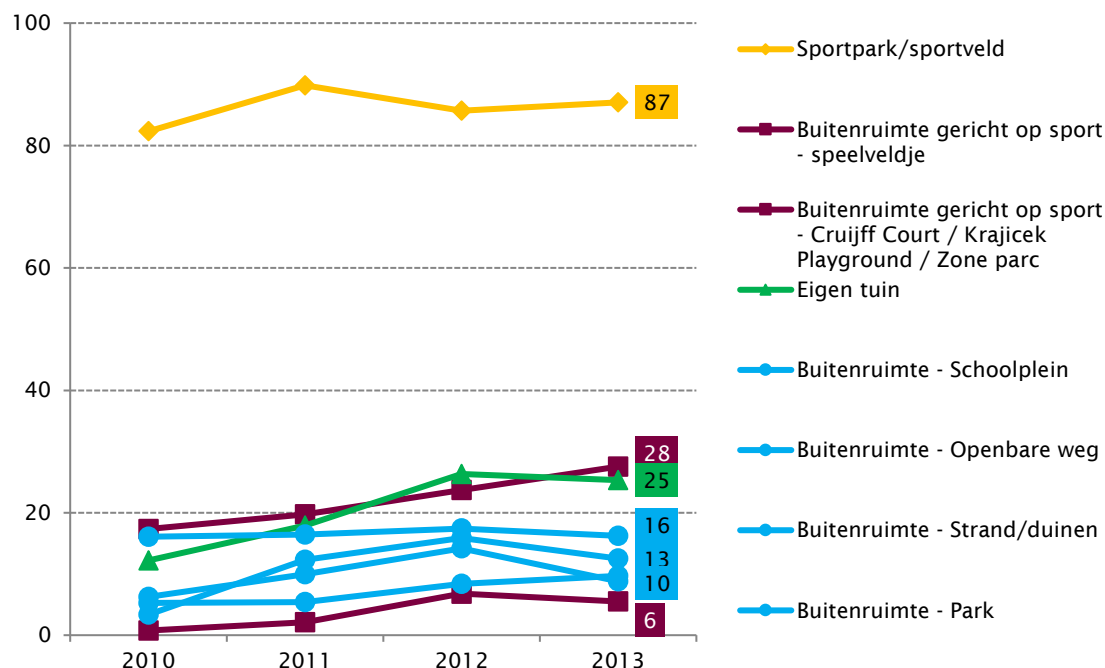
Figuur 4.5 Ontwikkeling voetbaldeelname in categorieën ‘anders georganiseerd’ onder mannen en vrouwen, in procenten

Bron: Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN), 2014

Met het stabiele deelnamecijfer van voetballen op de vereniging, is het niet vreemd dat ook het sportpark/sportveld de stabiele koploper is als het gaat om meest gebruikte locaties om te voetballen. De toename van openbare speelveldjes en de eigen tuin als voetballocatie zijn tussen 2010 en 2013 de meest opvallende ontwikkelingen, beide stegen met circa 10 procentpunten naar respectievelijk 28 en 25 procent (figuur 4.6).

Figuur 4.6 Ontwikkeling locatiegebruik voetbaldeelname voetbalsters (6-65 jaar) in periode 2007 t/m 2013, in procenten

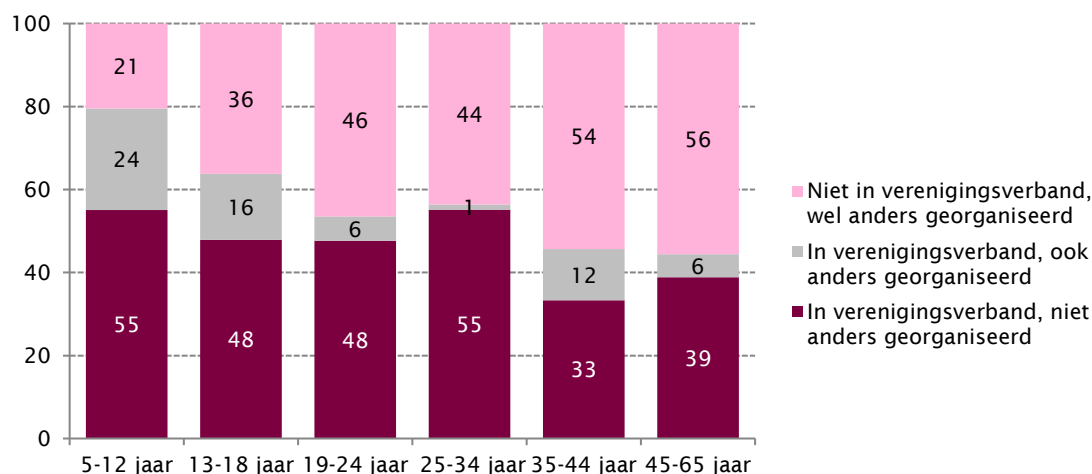
Bron: Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN), 2014

4.2 Concurrent of aanvulling?

In voorgaande paragraaf zagen we terug dat het aandeel niet-gebonden voetbalsters in de periode van 2007 tot en met 2013 steeg. Tegelijkertijd ging dat niet ten koste van het percentage voetbalsters dat in verenigingsverband voetbalt. In deze paragraaf gaan we na voor welke leeftijdsgroepen en in welke gebieden de voetbalvereniging door het anders georganiseerde voetbalaanbod wordt beconcurrereerd.

Figuur 4.7 beschrijft dat naarmate voetbalsters ouder worden, ze steeds vaker (ook) anders georganiseerd gaan voetballen. Ruim de helft van de voetbalsters van 35 jaar of ouder voetbalt alleen buiten de vereniging om, bijvoorbeeld in de zaal. Voor de jongste groep meiden geldt juist dat vier op de vijf voetbalsters (79%) lid is van de vereniging.

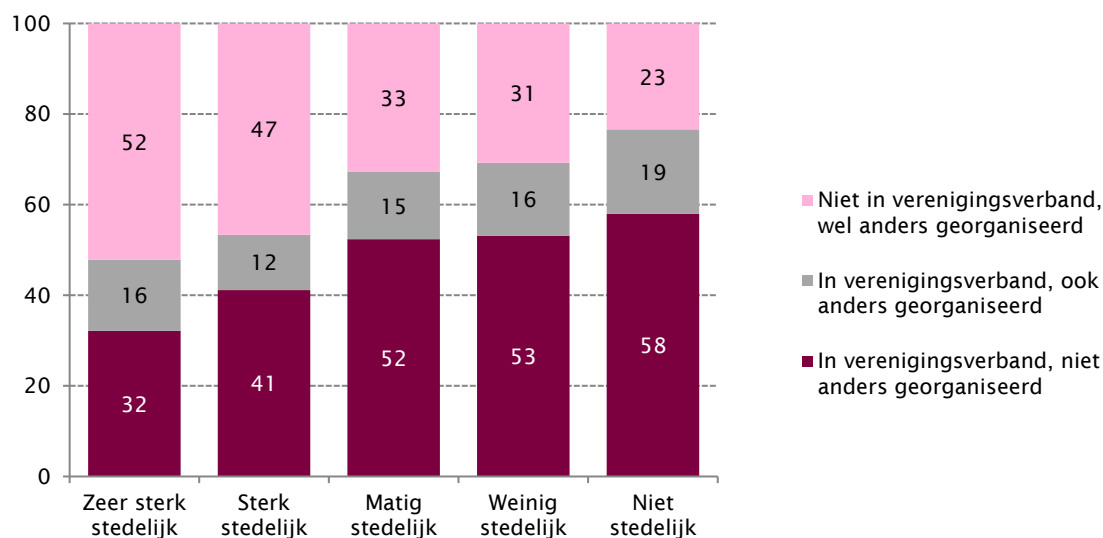
Figuur 4.7 Verband voetbaldeelname voetbalsters (6-65 jaar) in periode 2007 t/m 2013 naar leeftijdscategorie, in procenten (n=679)

Bron: Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN), 2014

Naarmate het gebied waar voetbalsters wonen meer stedelijk wordt, verliest de vereniging aantrekkingskracht. Zo voetbalt in zeer sterk stedelijk gebied de helft van de voetballende vrouwen niet in verenigingsverband (52%) maar in een zaaltje, op een trapveldje of op school. In niet-stedelijk gebied is dat een kwart (23%). Mogelijk dat de voetbalvereniging in niet-stedelijk gebied een sterkere sociale functie heeft dan in zeer stedelijk gebied. Daarnaast wonen in sterk stedelijk gebied relatief veel meisjes met een migrantenachtergrond, een groep die traditioneel relatief vaak buiten de vereniging voetbalt. Een andere mogelijkheid is meer organisatorisch van aard, namelijk dat in niet-stedelijk gebied door de schaarste aan medespelers of tegenstander de vereniging een cruciale rol heeft om het spelen van een wedstrijd sowieso mogelijk te maken. Onder meer door competities met verenigingen verder weg of trainingen te organiseren waarbij speelsters van verder komen dan uit de eigen buurt.

Figuur 4.8 Verband voetbaldeelname voetbalsters (6-65 jaar) in periode 2007 t/m 2013 naar stedelijkheid, in procenten (n=679)

Bron: Ongevallen en Bewegen in Nederland (OBiN), 2014

5. Conclusie

5.1 Samenvatting

Ledentallen

- De KNVB is de vijfde sportbond onder vrouwen met 146.500 leden in 2016.
- De KNVB is de derde sportbond als het gaat om meisjeslidmaatschappen (84.519) en de zesde sportbond als het gaat om vrouwelijke senioren (61.981).
- De KNVB zag in de afgelopen tien jaar het aantal vrouwelijke leden met ruim 65.000 toenemen, daarmee had de voetbalbond de grootste vrouwelijke aanwas van alle sportbonden.
- Alleen hockeybond KNHB zag meer meisjes (junioren) komen dan de KNVB in de periode 2005-2015.
- Alleen de golfsport zag meer vrouwen (senioren) komen dan de KNVB in de periode 2005-2015.

Deelname

- Voetbal is de elfde sport onder meisjes en vrouwen (12-65 jaar), ongeveer 2 procent van de Nederlandse bevolking beoefent de sport wekelijks.
- De voetbaldeelname steeg de recente jaren onder vrouwen sterker dan de lidmaatschappen.
- Individuele sporten als hardlopen, fitness en yoga zijn in wekelijkse deelname onder vrouwen groter en groeiden tussen 2005 en 2015 sneller dan voetbal.
- Met name onder vrouwen van 35 jaar en ouder is anders georganiseerd voetballen een alternatief voor de vereniging waar relatief veel gebruik van wordt gemaakt.
- Ook in sterk stedelijk gebied heeft de vereniging een minder vanzelfsprekend monopolie op de voetbalsters (van alle leeftijden); daar wordt ook veel op pleintjes, in zalen en in de eigen directe omgeving gevoetbald.

5.2 Conclusie

Vrouwenvoetbal groeit over de hele linie: in alle leeftijdscategorieën en bij zowel de KNVB-leden als ook de ongebonden speelsters. Deze toename is bovendien structureel van aard. In deze rapportage hebben we echter twee belangrijke perspectieven beschreven waarbinnen de groei moet worden beschouwd.

Het mannenvoetbal camoufleert de groei van het vrouwenvoetbal

Het voetbal is in 2017 in Nederland vooral een mannensport. Het is de enige teamsport in de top-10 van meest beoefende sporten in Nederland. Ruim 1 miljoen jongens en mannen is lid van de Koninklijke Nederlandse Voetbalbond, en dat is meer dan de rest van de top-10 (exclusief vissen) bij elkaar opgeteld. Deze huidige dominantie van het mannenvoetbal is historisch gezien niet vreemd. Waar de KNVB dit jaar 128 jaar bestaat, erkende de bond pas in 1971 officieel het vrouwenvoetbal (KNVB, 2017). Tot die tijd mochten vrouwen niet onder de vlag van de bond voetballen en vonden zij elkaar in zogenaamde ‘wilde competities’ (KNVB, 2017; Opzij, 2015).

Door de macht van het grote getal zijn de bijna 150.000 vrouwen nauwelijks een opvallende groep te noemen. Bij het noemen van dit aantal wordt traditioneel met een vergelijking gestart. Het vrouwenvoetbal compenseerde echter met een stabiele groei van vijftienduizend leden per jaar de afname van het aantal mannelijke leden zodat het totale ledenbestand gelijk bleef, en soms ook licht groeide. Procentueel groeide het aantal voetballende meisjes in de jongste leeftijdscategorieën het snelste

(+43%). Dit is echter de categorie waar in absolute zin de minste spelers in actief zijn, ook deze groei valt dus niet direct op wanneer naar de ontwikkeling in de laatste jaren wordt gekeken, maar het belooft wel wat voor de toekomst als het om de ontwikkeling van het meisjes- en vrouwenvoetbal gaat.

Vrouwen sporten meer en dus voetballen ze meer

Het vrouwenvoetbal groeit, maar is daar niet uniek in. De sportdeelname onder vrouwen groeit in de laatste tien jaar sowieso. Zowel voor meisjes als voor senioren geldt dat zij de weg naar de sportverenigingen en teamsporten weten te vinden. Het ongebonden en individuele sporten is nog steeds aanzienlijk populairder dan voetbal. Voetbal is qua beoefening door vrouwen de elfde sport van Nederland, en in deelnamecijfers de grootste teamsport, vergelijkbaar met hockey en volleybal.

In termen van ledengroei is het vrouwenvoetbal ook niet altijd koploper. Het meisjeshockey groeide tussen 2005 en 2015 in absolute zin iets sneller, golf groeide onder senioren sneller en in zijn geheel groeide het vrouwenrugby procentueel sneller. In wekelijkse deelname groeiden de sporten hardlopen, fitness en yoga in de laatste tien jaar sneller dan voetbal. Het vrouwenvoetbal wint niet alleen in Nederland snel aan populariteit, ook in Europa is de groei structureel te noemen. Sinds 1985 bleef de Nederlandse toename van vrouwelijke speelsters zelfs wat achter op het Europese gemiddelde.

Het vrouwenvoetbal in Nederland onderscheidt zich echter doordat het in alle categorieën wel bij de kopgroep van groeiers hoort. Zo zag geen enkele sportbond het aantal vrouwelijke leden (meisjes en senioren) tussen 2005 en 2015 zo snel toenemen. Het voetbal vergrootte ook haar aandeel in de teamsporten van 22 procent in 2005 naar 30 procent in 2015.

Vrouwenvoetbal voor iedereen?

Meer vrouwen sporten in Nederland en ook de populairste Nederlandse teamsport voetbal groeit nog steeds. Zowel in lidmaatschappen als in beoefening. Het is dan ook niet vreemd dat het vrouwenvoetbal eveneens een snelle ontwikkeling doormaakt. Niet alleen de ledentallen in de breedtesport, maar ook prestaties van de topteams ontwikkelen zich zeer gestaag en af en toe zelfs spectaculair. Als gevolg daarvan stijgt in de media ook de aandacht voor deze tak van sport en lopen ook langzaam maar zeker serieuze sponsors warm voor het vrouwenvoetbal.

Hoewel oorzaak en gevolg elkaar nog wel eens inhalen als het gaat om meer aandacht en meer leden, lijkt een ding duidelijk. Alle betrokken partijen hebben er baat bij om dit volop draaiende vliegwieltje verder aan te zwengelen. In dat licht is het dan ook niet vreemd dat liever te vaak dan te weinig wordt gememoreerd aan de groei die de afgelopen jaren plaatsvond.

Deze rapportage tracht om in perspectief van de snel ontwikkelende vrouwensport enerzijds het unieke en anderzijds het logische van de snelle ontwikkeling van het vrouwenvoetbal te beschrijven. Daarvoor is nu nog vooral gebruikgemaakt van algemene ledentallen en deelnamecijfers. In de toekomst is het zeer interessant om met meer gerichte volgmethodes onder etnische minderheden, bestuursleden of 35-plussers te onderzoeken of het vrouwenvoetbal - net zoals de mannelijke equivalent - daadwerkelijk een sport voor iedereen is.

Literatuur

- Elling, A. & Peeters, R. (2013). *Factsheet EK vrouwenvoetbal 2013*. Utrecht: Mulier Instituut
- Elling, A. & Stentler, L. (2016). *Topvoetbalsters en hun volgers over het gebruik en de betekenis van Twitter voor vrouwenvoetbal*. Utrecht: Mulier Instituut.
- KNVB (2011). *Jaarverslag 2010/'11*. Zeist: Koninklijke Nederlandse Voetbalbond
- KNVB (2012). *Jaarverslag 2011/'12*. Zeist: KNVB
- KNVB (2013). *Jaarverslag 2012/'13*. Zeist: KNVB
- KNVB (2014). *Jaarverslag 2013/'14*. Zeist: KNVB
- KNVB (2015). *Jaarverslag KNVB in Cijfers 2014/'15*. Zeist: KNVB
- KNVB (2016). *Jaarverslag KNVB in Cijfers 2015/'16*. Zeist: KNVB
- KNVB (2017). *Geschiedenis meiden- en vrouwenvoetbal*. Geraadpleegd op 7 februari 2017, van www.knvb.nl
- NOC*NSF (2016). *Ledentallen sportbonden NOC*NSF*. Arnhem: NOC*NSF
- NOC*NSF (2017). *NOC*NSF Sportdeelname index Sport index t/m 18 jaar. Meting 49 - januari 2017*. Amstelveen: GfK
- Opzij (2015). *Tijdslijn: Geschiedenis van het vrouwenvoetbal*. www.opzij.nl
- Peeters, R., Elling, A. & Cevaal, A. (2015). *Vrouwenvoetbal en de media (1)*. Factsheet 2015/3. Utrecht: Mulier Instituut.
- Stentler, L. & Elling, A. (2015). *Vrouwenvoetbal en de media (2). Topspeelsters en twittervolgers*. Factsheet 2015/5. Utrecht: Mulier Instituut.
- Sykes, E. (2015). *UEFA Women's football across the national Associations*. 2014-15. Nyon: UEFA

Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht | Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | info@mulierinstituut.nl | www.mulierinstituut.nl